בני שמואל חטאו אינו אלא טועה שנאמר °ויהי (*כי זקן שמואל ובניו לא הלכו) בדרכיו בדרכיו הוא דלא הלכו מיחטא נמי לא חטאו, אלא מה אני מקיים °ויטו אחרי הבצע שלא עשו כמעשה אביהם שהיה שמואל הצדיק מחזר בכל מקומות ישראל ודן אותם בעריהם שנאמר °והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל והם לא עשו כן אלא ישבו בעריהם כדי להרבות שכר לחזניהן ולסופריהן, כתנאי *ויטו אחרי הבצע ר' מאיר אומר חלקם שאלו בפיהם רבי יהודה אומר מלאי הטילו על בעלי בתים ר' עקיבא אומר קופה יתירה של מעשר נטלו בזרוע ר' יוסי אומר מתנות נטלו בזרוע: א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה שנאמר °ויהי דוד לכל דרכיו משכיל וה' עמו וגו' אפשר חטא בא לידו ושכינה עמו, אלא מה אני מקיים °מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע שביקש לעשות ולא עשה, אמר רב: רבי דאתי מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד - מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע רבי אומר: משונה רעה זו מכל רעות שבתורה שכל רעות שבתורה כתיב בהו ויעש וכאן כתיב לעשות שביקש לעשות ולא עשה °את אוריה החתי הכית בחרב שהיה לך לדונו בסנהדרין ולא דנת, ואת אשתו לקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה *דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן כל היוצא למלחמת בית דוד כותב גט כריתות לאשתו שנאמר °ואת עשרת חריצי החלב האלה תביא לשר האלף ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערבתם תקח מאי ערובתם תני רב יוסף דברים המעורבים בינו לבינה °ואותו הרגת בחרב בני עמון *מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו, מאי טעמא מורד במלכות הוה דאמר ליה °ואדוני יואב ועבדי אדוני על פני השדה חונים אמר רב כי מעיינת ביה בדוד לא משכחת ביה בר מדאוריה דכתיב (א) °רק בדבר אוריה החתי אביי קשישא רמי דרב אדרב - מי אמר רב הכי *והאמר רב קיבל דוד לשון הרע, קשיא. גופא רב אמר קיבל דוד לשון הרע דכתיב °ויאמר לו המלך - איפוא הוא? ויאמר ציבא אל המלך הנה הוא בית מכיר בן עמיאל *(בלא) דבר וכתיב וישלח המלך ויקחהו מבית מכיר בן עמיאל *(מלא) דבר מכדי חזייה דשקרא הוא כי הדר אלשין עילויה מ"ט קיבלה מיניה דכתיב °ויאמר המלך *(אל ציבא איה) בן אדוניך ויאמר ציבא אל המלך הנה (הוא) יושב בירושלים וגו' ומנא לן דקיבל מיניה דכתיב °ויאמר המלך הנה לך כל אשר למפיבושת ויאמר ציבא השתחויתי אמצא חן *(בעיני) המלך ושמואל אמר לא קיבל דוד לשון הרע דברים הניכרים חזא ביה דכתיב °ומפיבושת בן שאול ירד *(לפני) המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו ואת בגדיו לא כיבס וגו' וכתיב ויהי כי בא ירושלים לקראת המלך ויאמר לו המלך למה לא הלכת עמי מפיבושת, ויאמר אדוני המלך - עבדי רמני כי אמר עבדך אחבשה לי החמור וארכב עליה ואלך את המלך כי פסח עבדך

תורה אור

- ש"א ח
- שם
- שם ז
- שם יח
- ש"ב יב
- שם
- ש"א יז
- ש"ב יב
- שם יא
- מ"א טו
- ש"ב ט
- שם טז
- שם
- שם יט

רש"י

בני שמואל חטאו. במקח שוחד והטיית דין: **לחזניהם.** שמשיהם שסוכרין אותן לילך ולהזמין את הנקראים לדין: **ולסופריהם.** לשטרי בירורין ולאגרות שום: **מלאי הטילו על בעלי בתים.** טוענים להן פרגמטיא לעסוק בה ולתת להם השכר ומתוך כך היה נמשך לבם להטות דין כשבאין לפניהם לדון והיינו חטאם: **חלקם שאלו בפיהם.** מעשר ראשון הראוי להם שלוים היו, שאלו בפיהם מתוך שהיו גדולי הדור ושופטים לא היו מונעים מהם ושאר לוים עניים מלטערים ולר' מאיר לא חטאו בהטיית משפט: **קופה יתירה.** יותר מן הראוי: **מתנות.** זרוע לחיים וקיבה והם לא היו כהנים לא"נ מתנות לויה כגון מעשר וקרא כתיב ונתן לכהן ודרשינן ולא שיטול מעצמו בשחיטת חולין בפ' הזרוע (דף קלג.) וה"ה לכל מתנות כהונה ולויה: **דוד חטא.** בבת שבע קודם שקבלה גט: **שבקש.** לשכב עמה קודם שקבלה גט שהיה בעלה שולח לה מן המלחמה שאם ימות לא תיזקק ליבום או שמא יהרג ואין מעיד עליו ותתעגן אשתו או שמא יהא שבוי כדאמרינן לקמן כל היוצא למלחמת בית דוד כו': **משונה רעה זו.** בכתיבתה ובלשונה: **שהיה לך לדונו.** על שמרד במלכות כדלקמן: **ליקוחים יש לך בה.** קדושין תופסין בה שהיתה אשת איש כדשמואל כו': **גט כריתות.** על תנאי שאם ימות תהא מגורשת מעכשיו ופעמים שהוא טרוד באתו ושולחו מן המלחמה: **ואת ערובתם תקח.** במלחמת שאול כתיב: **דברים המעורבים ביניהם.** היינו קדושין, תקח תבטל ע"י גט שתביא להם מן המלחמה: **בחרב בני עמון.** כאותן שהורגים בני עמון שלא מדעתך: **ואדוני יואב.** לאו אורח ארעא לקבל עליו מרות אחרים בפני המלך: **רק בדבר אוריה.** מקרא כתיב כך בדבר אוריה שגרם לו שיהרג אבל בבת שבע לא חטא: **לשון הרע.** לקמיה מפרש: **בלא דבר.** אינו חכם בתורה והוא מלאו מלא דבר וחכם בתורה: **חזייה דשקרא הוא.** מתחילה מלאו שקרן בכך: **כי הדר אלשין עליה.** ליבא על מפיבשת כשהיה דוד בורח מפני אבשלום מאי טעמא קביל מיניה: **איה בן אדוניך ויאמר הנה יושב בירושלים.** כי אמר היום ישיבו לי... את ממלכת אבי: **דברים הניכרים חזא ביה.** במפיבשת כשנהרג אבשלום וחזר דוד למלכותו ובא לפניו לא עשה רגליו ולא עשה שפמו כסבור דוד שניכרים דברי ליבא שנצטער על שחזר דוד ולא קשט עצמו, *ועוד היה מצפה שכשיושיבוהו במלכות יתגלה ויסתפר, לכך לא קבל דבריו ואמר לו אתה וציבא תחלקו השדה והוא השיבו קשה אין לי לצעוק אלא על מי שהביאך הלום הנה שמצטער על שובו והם לא שבאה בו דברים הניכרים היה חוזר ממה שאמר הנה לך כל אשר למפיבשת ואע"פ שמיהר ואמר לו מתחלה הנה לך כל אשר למפיבשת אין זו קבלה כי כל זמן שלא היה דוד שב למלכותו יודע היה שאין מתנתו מתנה ולא אמר לו אלא על תנאי אם יראה אמת בדבריו:

על

תוספות

שהיה לך לדונו בסנהדרין. קשה לר"י דפ"ק דמגילה (דף יד: ושם) אמרינן גבי נבל דמורד במלכות לא בעי למדייניה ואוריה מורד במלכות הוה כדאמר בסמוך וי"ל דודאי צריך לדונו ולידע אם הוא מורד במלכות אבל לעיין בדינו ולעשות הלכת דין ולהמתין עד למחר אין צריך וכן משמע דבסנהדרין (דף לו. ושם) אמר שדן דוד את נבל בסנהדרין מויחגרו איש חרבו וגו':

ליקוחין יש לך בה. אף על גב דאפילו חטא נמי יש לו בה ליקוחין דהא אנוסה היתה שריא לבעל וה"ה לבועל, מ"מ ליקוחין יש לך בה משמע לא היה לך בה עבירה:

גט כריתות כותב לאשתו. פרש"י על תנאי שאם ימות במלחמה תהא מגורשת מעכשיו וצריך לומר לפירושו דאף על גב דאוריה בא מן המלחמה התנאי היה שאם לא ישוב בסוף המלחמה שיהא גט אך קשה דתנן במי שאחזו (גיטין דף עג. ושם) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ואם כן לר' יהודה היתה אשת איש גמורה ונראה לר"ת שהיה מגרשה לגמרי בלא שום תנאי והא דאמרינן בהזהב (ב"מ דף נט. ושם) מוטב שיבעול אדם ספק אשת איש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנלן מדוד, קרי לה ספק אשת איש לפי שהיו מגרשים בצנעה והעולם סבורים שהיא אשת איש:

דאמר ליה ואדוני יואב. פרש"י דמורד במלכות הוה משום דקאמר ואדוני יואב °ואין נראה דאין זה מורד שלא היה בלבו להמליכו ולקרותו מלך אלא כמו שפירש רבינו מאיר דהוי מורד משום דבסיפא דקרא כתיב ואני אבא אל ביתי לאכול ולשתות ולשכב עם אשתי וגו' שדוד אמר לו לעשות ולא רצה לעשות:

רק בדבר אוריה החתי. קשה דהא איכא מעשה דהסתה בריש פ"ב דיומא (דף כב:) וי"ל דלא חשיב ליה דלא הוי כל כך עון גדול וגם שגג:

אלא

עין משפט נר מצוה

מ א מיי' פכ"ג מהל' סנהדרין הלכה ג סמג לאוין רח טוש"ע ח"מ סי' ט סעיף ד:

מא ב מיי' פ"ג מהל' מלכים הלכה ח:

נושא
רבי דורש
הפסוק שמואל א יב:
לזכותו של
דוד

◆

גליון הש"ס

גמ' שהיה לך לדונו בסנהדרין עי' מגילה דף יד ע"ב תוס' ד"ה מורד במלכות: תוס' ד"ה דאמר ליה וכו' ואין נראה. עיין יומא דף סו ע"ב תוס' ד"ה מהו:

נושא
אם קבל
דוד
לשון הרע

[נ"ל מלא וע' במהרש"א]

[נ"ל בעיניך אדוני]

[נ"ל לקראת]

מסורת הש"ס

[נ"ל כאשר זקן שמואל ולא הלכו בניו]

[חולין קלג. תוספ' סוטה פי"ד]

כתובות ט:

קידושין מג.

יומא כב:

[נ"ל בלא]

[נ"ל ואיה]

רש"י מפ' דעת אמיתית של מפיבושת דהא דלא קיטט היינו משום שעוד היה מצפה שכשיושיבו לדוד במלכות יתגלה [כ"מ] ורש"ל גרס ועד עתה הי' מצפה:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא משכחת ביה רק בדבר אוריה כצ"ל ותיבת בר מדאורי' דכתי' נמחק: